

PIETER DE RING.

DOOR

E. W. MOES.

NDER de vele stillevenschilders, waarop onze schilderschool kan roemen, komt een eereplaats toe aan PIETER DE RING, en toch wordt zijn werk slechts weinig genoemd, en is zijn naam bij de oude schrijvers zelfs niet te vinden. Voornamelijk is dit voorzeker hieraan toe te schrijven, dat namen als KALF, DE HEEM, HEDA en VAN BEYEREN alle aandacht tot zich trekken, maar er is reeds genoeg op gewezen, dat we te kort doen aan onze verplichtingen tegenover de oud-Hollandsche schilders, wanneer we alleen het leven en het werk van grootmeesters nauwkeurig onderzoeken. Geen schakel mag aan de keten ontbreken, en de toekomstige schrijver van een geschiedenis der Hollandsche schilderkunst heeft nog veel afzonderlijke studies over meesters van den tweeden en derden rang noodig, wil zijn werk een afgerond geheel vormen. Niet dat ik in deze lacune kan voorzien, door eene monographie over DE RING te leveren, maar eenige toevallige ontdekkingen maakten het mij mogelijk, de zeer karig over hem verspreide gegevens ietwat uit te breiden.

In den nieuwsten catalogus van het museum te Amsterdam wordt hij een Hollandsch of Vlaamsch schilder genoemd, en gezegd, dat hij uit Yperen afkomstig schijnt te zijn. Deze Ypersche afkomst is echter alleen van toepassing op zijne moeder MAGDALENA VAN HOECKE, wier neef de bekende schilder JAN VAN HOECKE was. Van zijn vader

DANIEL DE RING weten we alleen, dat hij 1648 reeds overleden was, want 5 Aug. van dat jaar komt zijn weduwe voor, wonende in de „Doelsteech binnen Leyden”. Later verhuisde zij naar Amsterdam, en woonde er 1657 in de Handboogsteeg. Uit een acte¹⁾ blijkt de verwantschap: „*Huyden den 10en September 1657 compareerde voor mij Monsieur PIETER DE RING, Kunstschilder, woonachtich binnen desen Stede (Leiden) op de hooge Woert alwaer 't Wapen van Gent uythangt, te kennen gevende hij comparant, dat hij nu onlangs geweest zijnde tot Yperen in Vlaenderen, als doen aldaer met JAN VAN HOECKE, zijn comparants geweesene voocht es geaccordeert, namentlyck dat den voorn. VAN HOECKE aen hem compt soude uytreycken en voldoen de somme van 24 ponden Vlaems, te weten een gerecht vierdepart van dien binnen drie maenden, een vierdepaert een Jaer daernaer het derde vierdepart 1 Dec. 1659 en het leste 1 Dec. 1660.*” Hiermede scheldt hij hem kwijt hetgeen hij voor zijn moederlijk erfdeel had te eischen. De acte is onderteekend:

Pieter de Ring

Tot een vermogende familie behoorde onze schilder dus niet. De volgende memorie, opgesteld door JAN ALENSON, afgeschreven door den schilder-penningkundige FRANS VAN MIERIS, en thans berustende in de Koninklijke Bibliotheek te Brussel, leert ons hem nader kennen²⁾.

„PIETER DE RING, in zijnen jongen tijd een Metselaars Opperman, hadt zulken drift tot de Teken- en Schilder-konst, dat hij bij nacht tekende en bij dag arbeidde om zijn brood te winnen: Op zekeren tijd werkte hij bij mijn grootvader JAN ALENSOON, en wanneer hij voorbij de zijkamer, welke vol schilderijen was, gong, zugtte hij gemeenlijk; de rede van dit zugten hem gevraaga zijnde, antwoorde hij, dat hij zoo groote genegenheid voor de Schilderkonst hadt, dat hij de daarhangende stukken nooit zag of hadt groote rede om te zugten, nademaal hij geen magt hadt om een Meester aan te neemen om hem in die konst te onderwijzen: Daarop wierdt hij door mijn grootvader besteed bij JAN DAVIDSZ. DE HEEM, onder wiens bestiering hij in weinige jaaren een goed meester is geworden. In de Schilderkonst dus volleerd geworden zijnde heeft hij mijnen grootvader door wiens toedoen hij zooverre gevorderd was, om zijne dankbaarheid te betoonen, vereerd eene schildereij die zeer wel geschilderd en uitgevoerd was, zijnde een stuk van zijne tweede kostwinnings; en een klein grottje, aardig en konstig verzonnen en gemaakt, als zijnde een stukkje van zijn eerste en elendig bestaan.

(getcekend) JAN ALENSOON.”

¹⁾ Acte gepasseerd voor den notaris P. VAN AERDENSTOFF te Leiden.

²⁾ Dit afschrift ben ik verschuldigd aan de welwillendheid van den heer MAURIN graaf NAHUYs te Brussel.

Hij was dus metselaarsopperman, toen JAN DAVIDSZ. DE HEEM zijn meester werd. Deze ging eerst 1635 à 1636 naar Antwerpen. Zetten we nu zijne leerjaren zoo laat mogelijk, dan is dit omstreeks 1635, en zullen we het niet te veel mis hebben, als we zijn geboortejaar op 1615 à 1620 plaatsen.

Dr. HUGO TOMAN ontslaat me van de verplichting, over dezen zijn grooten meester uit te weiden. In het „*Reportorium für Kunstwissenschaft*” heeft hij DE HEEM's plaats in de Nederlandsche kunstgeschiedenis zoo volkomen aangewezen, dat hierover vooralsnog niets verder te zeggen valt, en ik kan volstaan met daarheen te verwijzen¹⁾. Helaas is dit juist een periode, waarin we van DE HEEM geen bepaalde werken kunnen aanwijzen. Het feit echter dat DE RING's werk zich zeer aansluit bij dat van JAN DAVIDSZ' broeder DAVID DAVIDSZ. DE HEEM, kan er toe leiden, eenige niet gedateerde stukken van hun gemeenschappelijken meester in dit tijdperk terug te brengen.

Dat DE RING eerst 1648 in het Leidsche St. Lucasgilde werd ingeschreven sluit niet uit, dat hij toen reeds lang schilderde, want eerst in dat jaar werd te Leiden het gild opgericht. Na 1649 vinden we zijn naam niet meer in de boeken aangeteekend²⁾, en nu eerst komt een werk van hem onder onze oogen.

Onder de stukken, die de directie van het Museum te Berlijn naar de provinciale musea zond, bevond zich merkwaardigerwijze ook deze schilderij, en het museum te Breslau is sedert 1884 in het bezit van een Vanitas, gemerkt:

Op een tafel bedekt met een groen kleed, waarover vooraan nog een smal blauw kleedje, staat rechts een aardglobe, waar tegenaan een opengeslagen boek ligt; op het blad is een man geschilderd, die zeepbellen blaast. Vóór het boek ligt een viool, links daarvan een nautilusbeker, een fluit, een dobbelsteen en een muziekboek. Geheel vooraan gouden en zilveren munten, een ketting en schrijfgereedschap, benevens een ring. Achtergrond, rechts een rood gordijn, links een gezicht naar buiten (Hoog 1.04, breed 0.80. Op doek. Aangekocht 1832).

¹⁾ Band XI. Heft. 2.

²⁾ OBREEN's Archief. Dl. V, p. 200.

Van 1651 is zijn meesterstuk, het groote stilleven in het museum te Antwerpen (Hoog 1.18, breed 1.72. Op doek). Het is bekend dat het museum te Antwerpen gaarne groote sommen voor goede werken betaalt; ook dit stilleven heeft het bewezen. 4 Feb. 1873 kocht het op de verkooping RETSIN te Antwerpen voor 5500 frs. bovengenoemd stilleven: gemerkt: „P. D. RIJNG. f. 1651.” Op een eikenhouten tafel, voor het grootste deel met een bronsgroen kleed bedekt, liggen velerlei eetwaren, speeltuigen en kostbaarheden. Op het uiteinde links, daar waar het tafelkleed is opgeslagen, ligt een mandolien, daarnevens een gouden uurwerk met dito ketting en een fluit. Op de mandolien ligt een open muziekboek waarvan de noten goed leesbaar zijn. Op de twee bladen staat bovenaan: LXII Sveerius

LXIII Sveerius. Meer naar het midden ziet men een servet, een broodje, een schotel met een heele en een halve citroen, dan een meloen, grenaden, garnalen, geopende oesters, een mes, een krab, een schoteltje met geld, een schelp, een metalen doosje. Dit alles schijnt te liggen op den voorkant van de platte oppervlakte der tafel. Meer naar achter schijnt die oppervlakte verhoogd, want pyramiedsgewijze liggen de overige voorwerpen opgestapeld. Een hesp op een tinnen schotel, witte en blauwe druiven, peren, krieken, abrikozen in een mandje. Er schijnt een stellage op de tafel geplaatst, waarvan enkel een uithoek links te zien is. Op dezen staat een roemer half vol Rijnschen wijn, te midden van wingerdloof. Op een hooger trap der stellage staat een kostelijke gouden kelk en een champagneglas (fluit). Rechts nog een hoogere trap in den vorm van een vierkant koffertje, met groen doek bekleed en met gulden franje bezet. Daarop staan en liggen een groote beker rijnwijn, een papegaai die aan druiven knabbelt, en een oranjeappel. In de hoogte links een rood gordijn half opgeschoven met gulden afhangenden kwast.

Het werk mag wel meesterlijk heeten; in rijke tonen, en zacht warm licht zijn de voorwerpen met juistheid en malschheid weergegeven ¹⁾).

Zijne stukken zijn meestal niet gedateerd, en zoo houdt deze chronologische lijst al spoedig op. Van 1659 is een werk in het museum te Hannover, uit de verzameling Hausmann. Om een grauwe steenen nis in barokstijl, groepeeren zich in de vier hoeken bloemen en vruchten. In de nis staat een glazen half gevulde roemer en ligt een ring. Het is gemerkt: „PETRUS DE RING, FECIT 1659” (Hoog 0.89, breed 1.01. Op doek). ²⁾ Van hetzelfde jaar is de „*Frühstückstisch*” in het museum te Schwerin (hoog 0.39, breed 0.32. Paneel). Op een tafel tot bijna aan den rand bedekt met een blauw kleed met gouden franje, staat een Delftsche schotel met aardbeien, blauwe en witte druiven,

¹⁾ Deze uitvoerige beschrijving ben ik verschuldigd aan de vriendelijke mededeeling van den heer MAX ROOSES.

²⁾ In de inventaris van JEAN LOOSEN, Dijkgraaf van de Beemster, te Amsterdam, wordt 1676 vermeld „*Een schildery daerin een roemer met een krans daerom, gedaen door de Ringh.*”

een fijn bewerkte kelk met wijn, over wier rand een tros kersen hangt, een gekookte zee kreeft en een gekookte krab. Links op den rand van de tafel ligt een gouden ring met edelgesteente.

*P. D.
Ring f.
1659*

Deze handteekening staat achter op het paneel. Zeer waarschijnlijk is dit stilleven afkomstig uit de beroemde verzameling HEEMSKERK, verkocht 1771 „*Tafel waarop schaal met aardbeyen, schotel met fruit en meer bywerk. P. H. 16½ B. 13½ Rynl. v.*” Van 1660 is nog een stilleven bij den heer L. SUSSMANN-HELBORN te Berlijn, ingezonden op de tentoonstelling aldaar in 1883. Op een marmeren tafel staat een schaal met druiven en pruimen, een Delftsche schotel met perziken, een gouden bokaal, een roemer met witten en een fluit met rooden wijn. Ook dit stuk is achter op het paneel gemerkt: „P. D. RING F. ANNO 1660”.

Maar de schilder hield er nog een andere, een sprekender handteekening op na. Op de zooeven beschreven schilderijen te Breslau, Hannover en Schwerin ligt zeer in het oogvallend op de tafel een ring. Dit was bij voorkeur zijn handteekening. Zoo op den tweeden „*Frühstückstisch*” te Schwerin. Op een tafel, bedekt met een donkergroen kleed, staat een opengesneden ham op een schotel, eenige plakjes liggen op een bord er voor. Links kersen, vijgen, perziken, blauwe en witte druiven, hazelnoten, een gekookte zee-kreeft, een Delftsche kan met metalen deksel, en een half met Rijnwijn gevulde roemer. Rechts een half afgeschilde citroen, een heft van een mes, waarvan het lemmer onder het bord ligt, een broodje en een gouden ring met steen. Er achter hangt een bruinachtig groen gordijn. Oorspronkelijk hoog 0.56, breed 0.82 (Doek op paneel) is dit stuk door schendende hand vergroot, en is er van boven en van onder een stuk aangezet om er een pendant van te maken van een insgelijks daar aanwezigen VAN AELST. Vandaar dat het ook een tijd lang VAN AELST gedoopt was; nog vroeger gold het voor een DE HEEM. Aldus op het eenige schilderij in een Nederlandsch Museum, op het stilleven in het museum te Amsterdam, afkomstig 1809 uit het kabinet VAN HETEREN (hoog 0.98, breed 0.83. Op doek). Op een tafel, bedekt met een blauw kleed staat een mandje met druiven, wingerdranken en perziken, waarvan een is opengesneden. Er bij ligt een gekookte kreeft, een zilveren schotel met oesters, een stuk brood, een geschilde citroen,

een gekookte krab, een sinaasappel, en een tros druiven. Een porseleinen bord staat op een komfoor. Verder nog een groote gouden beker, een mes, en andere voorwerpen, terwijl links de ring met diamant ligt. Zou dit stuk niet afkomstig kunnen zijn uit de beroemde verzameling J. v. D. MARCK, verkocht 1773: „*Tafel met blauw kleed, waarop druiven, citroen, abrikozen en berkemeier en roemer met wijn. P.(?) H. 14,½ B. 12½ Rhijnl v.*”, waarvan toen v. D. BERG voor f 8.15 de eigenaar werd? Aldus op het als „Unbekannt” gecatalogiseerde bloemstuk in de „Gemälde-Sammlung der Fürstlichen Amalienstiftung” te Dessau (no. 261). Op een tafel staat een met figuren „en relief” versierde vaas, waarin een groote ruiker van witte en roode rozen, tulpen, lelies en andere bloemen. Vooraan ligt op de tafel een ring met diamant. Aldus op het stilleven in het museum te Dresden, (hoog 0.96½, breed 0.79. Op doek). Op een steenen tafel met een groen kleed staat links een gekookte kreeft en liggen garnalen, rechts een aangesneden citroen en een mes. In 't midden een tinnen bord met oesters en kersen, een peperhuisje, brood en druiven. Verder achteraf een glazen kan en een glas met hoogen steel, terwijl achter in het midden een groote faisant staat. Geheel rechts ontwaren we den ring. Ook dit stuk werd 1723 als een DE HEEM gekocht, en geen wonder. Hij had geleerd, zijn grooten meester bedriegelijk na te bootsen. BRYAN STANLEY heeft het reeds opgemerkt dat DE RING's als DE HEEM's in Engeland ingevoerd zijn. Alleen die ring verradt oogenblikkelijk den waren schilder.

DE RING's werk komt dus betrekkelijk weinig voor, en ook op vroegere aucties vindt men zijn naam slechts bij uitzondering, daar het meestal onder de vlag van DE HEEM verkocht werd. In HOET's Catalogus zien we het 't eerst op een veiling te Amsterdam, 16 Mei 1696 „*Festonnen van Vruchten en Bloemen*”, die f 52 opbrachten. In de veiling van den kunsthandelaar DAVID JETSWAART, 22 April 1749 te Amsterdam gehouden, bracht „*Een krans van Bloemen en Vruchten, extra konstig*” f 64 op, een voor dien tijd niet zoo zeer geringe som, vooral wanneer we opmerken, dat in dezelfde veiling een D'HONDECOETER voor f 46, een DE HEEM voor f 42, een WEENIX voor f 40, een MARIA VAN OOSTERWIJK voor f 30, en een VAN AELST voor f 15.10 wegging. Een „*Fruytstuk*” mocht 19 April 1752 te 's Gravenhage echter slechts f 8 opbrengen, evenals vroeger „*Een fraai geschildert Fruitstukje*”, 23 Mei 1747 eveneens te 's Gravenhage f 17 opgebracht had.

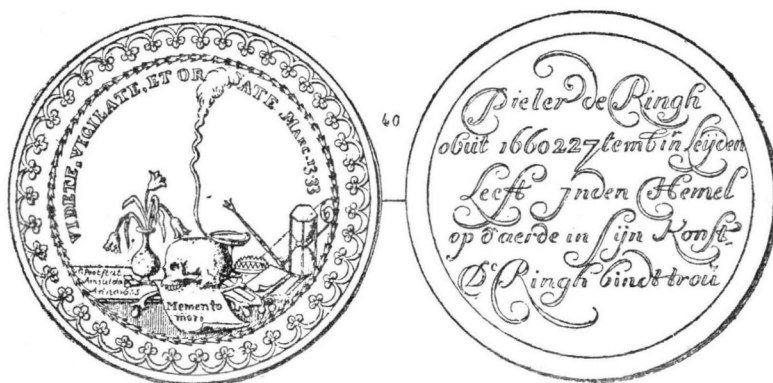
In beroemde kabinetten zien we hem ook vertegenwoordigd. Op de verkooping DE LA COURT VAN DER VOORT te Leiden, 8 Sept. 1766 was van hem „*Een stuk met Vruchten, hoog 14, breed 12½ duim*” (f 17); en in de verzameling van ARNOUD LEERS uit Rotterdam, geveild te Amsterdam 19 Mei 1767, zien we „*Een Bloemstuk met Vruchten, zo goed als van Jan Davidse de Heem, hoog 39, breed 31 duim*”. (f 27). Vermelden we eindelijk nog „*Een Fruitstuk, fraay en kunstig geschildert, hoog 21, breed 19 duim*” dat 7 Nov. 1768 te Dordrecht f 25.5 opbracht. VAN EYNDEN en VAN DER WILLIGEN ¹⁾

¹⁾ Geschiedenis der vaderlandsche schilderkunst. I. 116.

zeggen ons nog, dat bij wijlen den heer Archiater DE MAN te Nijmegen (gestorven 1785) een zijner beste werken was: „bestaande in een keukenstuk, waarop allerlei soorten van eetwaren uit het Planten- en Dierenrijk zeer kunstig en natuurlijk verbeeld waren”.

Nog moeten we vermelden wat FUESZLI¹⁾ zegt: „In dem Hause zu Busch, unweit dem Haag fand man einst in der Garderobe neben der Schatzkammer den Plafond (ein Blumenstück) van seiner Hand”. In hoeverre FUESZLI's bericht juist is, heb ik niet kunnen nagaan, zeker is het echter, dat het er nu niet meer te vinden is.

Zelf veel verdiend heeft DE RING met zijn werk niet, en op het einde van zijn leven woonde hij in de Nonnensteeg, een onaanzienlijke buurt in Leiden. De heer MAURIN graaf NAHUYS beschrijft in de *Revue de la Numismatique Belge*²⁾ een gedenkpenning, die ons zijn dood leert kennen. FRANS VAN MIERIS Jr. vond deze penning in het kabinet van den griffier Mr. FRANÇOIS FAGEL, beeldde ze af, en voegde er bovenvermelde memorie aan toe. De penning is niet voor die gelegenheid geslagen, en het stilleven op de voorzijde heeft niets met DE RING als stillevenschilder te maken. De graveur G. POOL³⁾ te Amsterdam heeft 1655 een Vanitas in metaal gesneden en deze omgeven met de woorden: „VIDETE VIGILATE ET ORATE. MARC. 13.13. De keerzijde was blank gelaten en kon naar omstandigheden ingevuld worden. Deze penning zal dus ook wel ter vereeuwiging van andere stervelingen gediend hebben, we kennen alleen het exemplaar, waar op de keerzijde staat:

1) Allgemeines Künstler-Lexicon, Zürich, 1779.

2) 5e Serie, Tome V. pl. h. p. 64.

3) Niet G. POOT, zooals verkeerdelijk op de afbeelding staat.

